

Seçilmiş
Hikâyeler

her
yıl
yeniden
ölen
adam

Sait Faik

her
yıl
yeniden ölen
adam

SAİT FAİK

DOSYA YENİ AÇILIYOR

OTTO WÖBER
HANIN'DA BİR
KONUŞMA

CAMLARDAN giren güneş yaşlı adamın gözlüklerinde yansiyordu. Epeyce modern bir zevke göre döşenmiş olan büroda bir kaç kişi büyük bir dikkatle onu dinlemekteydiler. Duvarda Haşmet Akal'ın Atatürk'ü ve Metin Eloğlu'nun Bahkları; ortadaki cam masanın üzerinde Pazar Postası'nın son sayısı hayatlarından memnun gülümsüyordu. Yaşlı adam diyordu ki:

...Sait Faik Armağanı'nı Necati Cumalı'nın kazanmış olmasına hem sevindim, hem üzüldüm, ben. Sevindim, çünkü Armağana katılan eserler içinde en değerlisi o idi; ben de reyimi ona verdim. Üzüldüm, çünkü daha Dil Kurumu Armağanı var; bir yıl içinde aynı esere iki armağan vermek "teamül" den değildir.

Büroda bulunanlar yaşlı adamı saygıyla dinliyorlardı. 19829 numaralı telefonun yanbaşında Salim Sengil; divanda

Nezihe Meriç, Şükran Özkutlu vs. Burası, Ankara Rüzgârı sokağında Otto Wöber Hanında S H D. nin bürosuydu; ve söz, Sait Faik Armağanı'ndan açılmıştı. Fikrini ve oyunu açıklıyan geçkin adam ise Türkiye'nin edebiyat sahnesinde Léautaud oynıyan Nurullah ATAÇ'tı.

Nisan'dan beri İstanbul'un, İzmir'in ve Ankara'nın sanatla ilgili çevrelerinde Sait Faik Armağanının bu yıl kime verileceği merakla soruşturuluyor; hiç bir yıl armağana bu derece kalabalık ve kaliteli bir eserler topluluğunun katılmamış olduğunda birleşiliyordu. Çoğunluk armağana asıl hak kazanmış olanların Nezihe Meriç'in (Topal Koşma) sı ile Özcan Ergüder'in (Maskeli Balo) su olduğuna işaret etmekte; diğer bazıları ise, bu arada Orhan Kemal, Kemal Tahir, Kemal Bilbaşar ekibinin de ihmal edilemeyecek bir kuvvet olduğunu hatırlatmakta idi. Bununla beraber geçen yıllardaki seçim sonuçlarını, jüriyi ve jürinin tutumunu kestirenler daha pratik bir sonuç bekliyorlardı. Hattâ

armağan'ından çekildik

Ankara'da yaşayan ve bütün sanat dergileriyle iyi geçinmenin sırrını bulmuş ender kalem sahiplerinden olan sevimli hikâyecici Tarık Dursun K. bir sohbet sırasında:

...Armağan bu yıl Necati'nin, demmişti; sırada o, eğer Ağaoglu araya girmezse, seneye de inşallah fakir kazanır.

Bütün bu tahminler ve iddialar sürüp gide dursun; 19 Nisan günü İstanbul'da Vilâyet'in hemen karşısındaki bir binaya bir takım kelli felli "zevat" ın gelmekte olduğu görülüyordu. Saat, 16.30' a doğru, Sabri Esat, Macit Gökberk, Fazıl Hüsnü, Orhan Hançerlioğlu ve Sabahaddin Kudret'ten ibaret topluluk hem başka şehirlerde bulunan jüri azalarının gönderdikleri zarfları açmışlar; hem de kendi oylarını vererek 1957 yılı Sait Faik Armağanı'nı kazanan eseri belli etmişlerdi.

Aslında bu yıl incelenen dokuz hikâye kitabı vardı: Ölüm-den Hayata, (Tektaş Ağaoglu) Uç Buutlu Hikâyeler, (Kemal Bilbaşar) Katran, (Muzaffer

Buyrukçu) Değişik gözle, (Necati Cumalı) Maskeli Balo, (Özcan Ergüder) Arka Sokak, (Orhan Kemal) Çelik Yıldırım, (Tefik Kent) Topal Koşma, (Nezihe Meriç) Göl insanları. (Kemal Tahir) Oylama nihayetlenince jüri azalarının şu eserlere oy vermiş olduğu görüldü: Nurullah Ataç, Muhtar Körükçü, Hikmet Dizdaroğlu, Cahid Külebi, Macit Gökberk, Sabahaddin Kudret *Değişik Gözle'ye*; Suat Kemal, Fazıl Hüsnü, Orhan Hançerlioğlu *Arka Sokak'a*; Sabri Esat ise *Uç Buutlu Hikâyeler'e*. Bu suretle Armağanı Şair Necati Cumalı Varlık Yayınları arasında çıkan ikinci hikâye kitabı *Değişik Gözle* ile kazanmış oluyor; Sait Faik Armağanı'nı kazananlar listesine böylece ikinci bir şair-hikâyeci kaydoluyordu. Hatırlarda olduğu üzere ilk Sait Faik Armağanını, bundan iki yıl önce şimdi jüride bulunmağa hak kazanmış olan diğer bir şair, yani Sabahaddin Kudret almıştı.

TEPKİLER NE OLDU?

Edebiyatla ilgili olayları kayda değer saymak lütfunda

Sayı: 62 - 63 SAİT FAİK ARMAĞANINDAN ÇEKİLDİK

bulunan bir iki günlük gazetesinin yardımıyla Armağan'ın sonucunu bütün sanat çevrelerine yayılıyor. Jürinin armağanı sonuçlandırması geçen yılların- kine göre sürpriz teşkil etmiyor. Sabahaddin Kudret, Hal- dun Taner, Tahsin Yücel'den sonra Necati Cumalı hiç de yadırganacak bir isim değil. Bu bakımdan genel olarak jürinin kendi kendisine sadık kaldığı kabul edilmektedir. Jüri bir bakıma gerçekten kendisine, diğer bir bakıma ise Varlık yayınevi'ne sadık kalmıştı. Yaşar Na- bi'nin bu Armağan'la ilgisini kestiğini ilân etmesine rağmen, ne hikmetse, Sait Faik Arma- ğanı şaşılacak bir isabet ve ısrarla üç yıldır daima Varlık yazarlarına gitmekteydi. Bu nok- ta gözönünde tutulursa jürinin bu yıl da Necati Cumalı'yı seç- mesi bir yandan üç Kemal'lerin temsil ettiği toplumsal hikâye akımının yenilgiye uğratılma- sını sağlarken öteyandan da Varlık Yayınevi'ne ve ilkeleri- ne bir sadakat gösterisi olu- yordu.

Fakat gerek İstanbul'daki gerekse Ankara'daki edebi çevrelerde sık sık sorulmakta olan soru şuydu: jüri, kendisine ve Varlık'a sadakat gösterecek yerde acaba Sait Faik'in hâti- rasına ve esprisine sadakat gös- terse daha iyi olmaz mı? Ni- tekim sözle yapılan itirazlar gittikçe formülleşiyor; yavaş yavaş yazılı hale dökülecek gibi görünüyordu. Bu arada 1 Mayıs tarihli Varlık, meşhur

ikinci sahifesinde hâdiseyi her- hangi bir yorumda bulunmak- sızın bildirdi. Sadece jürinin tebliğini yayınlamış; dergide bu konuda tek satır yazılmamıştı. Böylelikle Varlık Dergisi, Sait Faik Armağanı ile doğrudan doğruya ilgili olmadığını bir kere daha isbat etmekte idi.

Kitapları müsabakaya ka- tılan öteki yayınevleri için so- nuç parlak olmamıştı; favori sayılan kitaplarıyla ne Yenilik Yayınları bir tek oy alabilmiş- lerd, ne de SHD. yayınları. Görünüşe göre Sait Faik jüri- si Özcan Ergüder'in de, Nezihe Meric'in de varlığından haberdar olmak istemiyordu. Yeditepe Yayınları ise emektar Or- han Kemal'in eseriyle üç oy sa- hibi olmuş; neticede sayı hesa- bıyla yarışı kaybetmişti. Üç yıldır tekrarlanan bu oyun kar- şısında ilk akla gelen öteki ya- yınevlerinin bu armağandan çekilmeleri ve Armağan jürisi Sa- it Faik'in tutumuna uygun bir topluluk haline gelinceye ka- dar da katılmıyacaklarını halk oyununa açıklamaları idi.

Fakat gecikerek çıkan Ye- ditepe'de böyle bir reaksiyo- nun izlerini arıyanlar boşuna yoruldu. Zira Yeditepe hâ- diseyi Necati Cumalı'nın fo- toğrafçı Ara Güler tarafından çekilmiş artistik bir fotoğra- fıyla birlikte birinci sahife- den veriyordu. Ancak ikinci sahifede Tahir Alangu'nun ka- lemiyle müsabakanın sonucuna şöyle hafifçe dokunulmuştu.

"...Sait Faik hikâye armağanı" merhum hikâyecinin ailesi tarafından kurulmuş, düzenlenmesi işi de, eselerini basan yayınevine bırakılmıştı. İlk ve ikinci yılların namzet listeleri, oldukça geniş bir varlığa sahip bu- lunan hikâyeciliğimizin bütün dallarını doyurucu şekilde içine alamamış- tı. Ama 1956 yılında çıkan ve yarışmaya alınan kitap listesinin zenginliği, bu yılın birincisini seçme yolunda jürinin artık zorluk çekmeyeceği, ye- ter derecede çeşitli örneklerle sahip olduğu kanısını uyandırmıştı. Es- kilerden Kemal Bilbaşar, Kemal Tahir, Orhan Kemal gibi ustalar yanında son kuşak hikâyecilerinin en başarılılarından birkaçı da yer alıyordu: Özcan Ergüder, Nezihe Meriç, Muzaffer Buyrukçu... Sait Faik'in, sanatını tanıncaya kadar, çektiklerini, bu yoldaki düşüncelerini, yeniliğe bağlı- lığını bilenler, jürinin merhumun görüşlerini, anlayışını bilerek daha çok yenilere, bunlardan daha çok Özcan Ergüder ile Nezihe Meriç'e doğru yöneleceğini umuyorlardı. Ama artık bütün sanat çevrelerinin bekle- diğinin tam tersine bir sonuç ile karşı karşıyayız. Bu sonuç üzerindeki görüşlerimizi bir yana bırakarak...

Bu suretle Yeditepe dergi- si şimdiye kadar olduğu gibi yine "hem nalına, hem mihna" bir yol tutmuş; ne Necati Cumalı'yı darıltmış, ne de jü- ri'ye karşı *d.rect* bir çıkış yapmıştı. Bilhassa İzmirli sa- nat sevenlerce bu türlü bir hareket tarzı hiç de şaşırtıcı telâkki edilmedi; çünkü: Ye- mişçarsısı'nda sanat havasıyla yüklü şirin bir yazıhanesi olan Necati Cumalı'nın, Yeditepe yayınları'nın ikinci ortağı Sa- mim Kocagöz'ün "umumi vekil- li" olduğunu bilmiyen yoktu.

Yenilik Dergisi'nin ve Ya- yınlara'nın durumu şu satırlar yazıluncaya kadar açıkça belir- miş değildi. Yalnız, Naim Tira- li'ye ve Yenilik Yayınlarına ya- kın çevreler; bilhassa İstanbul- da, Yenilik Basımevi'nin geçen yıl içinde Varlık Yayınevi'nden

Sait Faik Armağanı Jürisine
Varlık Yayınevi eliyle

İSTANBUL,

Jürinin bundan önceki ve bu kararı bize göre büyük hikâyeci Sait
Sayı: 62 - 63 SAİT FAİK ARMAĞANINDAN ÇEKİLDİK

Faik'in aziz hatırasına ciddi bir saygısızlık teşkil etmektedir. Bu saygısızlığa daha fazla katlanamayacağımız ve bundan böyle Sait Faik Armağanından bütün yayınlarımızla çekildiğimizi, bilgi edinilmesi ricasiyle arz ederiz.

Saygılarımızla,
Seçilmiş Hikâyeler ve Dost dergileri
ve Yayınları sahibi
Salim Şengil

Diğer taraftan 11 Mayıs cumartesi günü SHD. bürosunu ziyarete gelenler belki de ilk defa; devamlı olarak Salim Şengil'in oturmakta olduğu büro'nun kapısını kapalı buldular. İçerde Salim Şengil ve kim olduğu anlaşılmıyan bir dostu çalışıyorlardı. Akşama doğru, Salim Şengil elinde bütün gazete, dergi ve derneklere Yayınevi'nin Armağanından çekilişini bildirecek ve onları da

kendisini desteklemeğe davet edecek olan şu mektupla odayından çıktı; ve Şükran Özkutlu'dan mektubun acele daktilo edilmesini rica etti. Böylelikle Sait Faik Armağanı 1957 Dosyası olması gerektiğinin aksine Armağan verildikten sonra açılıyor; mesele, şu ve bu derginin, şu ve bu şahsın meselesi olmaktan çıkarılarak bütün Sait'i sevenlerin meselesi haline getiriliyordu.

Sayın Bay,

Büyük Türk hikâyecisi Sait Faik adına kurulmuş olan Sait Faik Hikâye Armağanı, yazarın dördüncü ölüm yıldönümünü yaşadığımız şu günlerde üçüncü defa olarak verildi. Bundan önceki yıllarda Sabahattin Kudret, Haldun Taner ve Tahsin Yücel'in kazandığı armağanı jüri bu defa da şair Necati Cumalı'nın, Varlık Yayınları arasında çıkan "Değişik Gözle" adındaki kitabına vermeği uygun gördü. Öncekiler gibi bu sonuncu karar da Sait Faik Armağanı jürisinin görevini gerektiği kadar önemle kovalamadığını göstermekte, düşüncemize göre büyük sanatçının aziz hatırasına ciddi bir saygısızlık teşkil etmektedir.

Söyle ki :

1 — Armağan Sait Faik adına konulduğu halde jüri, üç yıldır Sait Faik'in sanat anlayışı, hikâye tutumu ile hiç bir ilgisi olmayan yazarların kitaplarını değerlendirmektedir. Gerçekten yukarıda adları anılan hikâyecilerden hiç birisi Sait Faik'in sanat yöntemine uygun, hattâ yakın bile değildir.

2 — Öteyandan jüri hiç bir yıl armağana katılan eserler arasından en dikkate değer olanını, en yeni ve orijinalini seçmemiştir. Hattâ, armağan alabilecek, denenmiş hikâyecileri bir kenara bırakarak, anlaşılmasın bir kararlar, hikâyecilikleri epeyce su götürür kişilere armağan dağıtmıştır. Bu yıl, Orhan Kemal, Nezihe Meriç ve Özcan Ergüder gibi imzaların gerçekten başarılı eserleri dururken, şair olarak tanınan Necati Cumalı'nın kazanması, bu jürinin davranışındaki tek yönlülüğü büsbütün açığa vurmuştur.

3 — Kaldı ki üç yıldır armağan jürisinin değerlendirmeğe lâyık gör-

SAIT FAİK ARMAĞANINDAN ÇEKİLDİK Mart-Nisan 1957

İŞ İŞTİR

1.

Attilâ İLHAN

DEĞERLENDİRME bir çabanın karşılığıdır. Hiç değilse öyle olması gerekir. Ben şunu değil de bunu beğeniyorsam, şunu değil de bunu seçiyorsam; beğendiğim ve seçtiğimin ötekilerine göre bir üstünlüğü, bilemedin bir farkı olmalıdır. Bu fark, bu üstünlük belirli ve bilinçli bir çabanın sonunda doğar; değerlendirmenin, başka bir deyişle armağanın asıl nedenini teşkil eder. Değerlendirme sorumlunu yüklemiş olanlar herşeyden önce çabaları arayıp bulmak, değerlendirmek zorundadırlar. Söz gelişi bir edebiyat armağanı jürisi bir eseri değerlendirirken onun kendi alanındaki öbür eserlere göre bir yenilik, bir başkalık, bir üstünlük; diyelim ki bir deyiş yeniliği, bileşim ustalığı getirmiş olmasına önem vermelidir. Kişisel sevgilerin ve çıkarların uzağında kalmak yeter mi? Estetik kaygılarla oy dağıtırken de bu çaba üstünlüğüne bir öncelik sırası tanımak uygun düşer.

Belirli bir amaç, belirli bir sanatçı adına kurulmuş armağanları dağıtacak olan kurulların sorumluluğu daha de büyük görünüyor: zira, değerlendirme işi artık yalnız jürinin beğenisine bağlı olmaktan çıkmakta; bir yandan da armağanın amacına ya da adına armağan kurulmuş sanatçının yöntemine yatkınlık derecesine göre

düğü dört yazarın, dördünün de aslında Varlık dergisi yazarları arasında bulunan tesadüflerin sanat hayatındaki tecellisi bakımından hayli ilgi çekici görünmektedir.

Bu şartlar altında, Sait Faik Armağanı'na katılmanın büyük hikâyesinin hatırasına işlenmiş bir saygısızlığa katılmak demek olacağını düşünerek, bundan böyle yayınevimizin bu armağandan çekilmek kararını verdikini üzümlere bildirir, gazetenizin, derginizin, derneğinizin de bu olay karşısında bizim kararımızı paylaşacağınızı, bizi destekleyeceğinizi umarız.

Saygılarımızla,
SEÇİLMİŞ HİKÂYELELER — DOST DERGİLERİ
VE YAYINLARI SAHİBİ
Salim ŞENGİL

SHD. damgasını taşıyan dergi ve derneklere gide durzarflarla bu mektup yurdun sun; Ankara 19829 numaralı dört bucağına dağılmış gazete, telefon fasilasız işlemeğe dur-

önem kazanmaktadır. Öyle ya, polis romanları için kurulmuş bir armağanı başarılı bir aşk romanına vermek yakışık alır mı? Gerçekçi bir yazar adına konmuş armağanı biçimci bir yazara bağışlamak uygun düşer mi? Elbette armağan yaşlandıkça o yazar gibi yazmak da eskiyecek, gözden düşecektir; o yazar gibi yazmak bir "yenilik" bir "çaba" bir "bilesim" sayılmıyacak; tabii armağana da lâyık görülmiyecektir. Yalnız bir nokta var. Jüri, iş buraya varırsa, yazarın kendi çağında tuttuğu yere yakın bir yeri bugün tutabilen; onun kendi çağında yaptığı hamleleri o yönde daha daha ileri götüren bir kalemi seçerse görevini yerine getirmiş olur. Daha mı açalım? Pekâlâ! Bir Tevfik Fikret Armağanı verecek olan jüri bu gün elbet Fikret gibi yazan bir şaire vermez armağanını; veremez, gülünç olur, haksızlık etmiş olur. Oysa armağan bugünkü sanat akımları içinde Fikret'inkine yakın düşen, onunki gibi toplumu olan bir şaire verilirse hak yerini bulur. Bunun tersine armağan "ikinci yeni" bir imzaya giderse hem hak duygusundan, hem mantığın ana çizgisinden uzaklara düşülmüş demektir.

2.

BİZDE armağanlar kurulurken buna benzer şeyler düşünülür mü bilmem; yalnız bir ara mantar gibi bitiveren armağanların git git ya kaldırılması ya da önemini yitirmesi öteki işlerimiz gibi; bu işi de temelsiz, köksüz, tepesi üstü ele aldığımızın örneği diye gösterilebilir. Geriye kalan bir iki armağanın dağıtılışı da hepimizi ümitsizliğe düşürecek kadar geliş güzel olmuyor mu? Elimizin al-

muş; dergi tarafından bütün sanatçılara, sanat severlere ve okuyuculara açık tutulan Armağan soruşturmasına ilk karşılıklar gelmeğe başlamıştı. Sait Faik'i her seven, Armağan'ın verilisinden memnun olmayan her okuyucu bu soruşturmaya katılabilecek; ayrıca, isterse bu konudaki düşüncelerini yazacaktı. SHD. bu yazıları yayınlamayı üzerine alıyordu.

O gün akşam üzeri Bahçelievler otobüsüne geniş kenarlı

şapkası gözlerini örten, vicdanı rahat bir adam bindi. Bu adam Salim Şengil'di. Sait Faik'e olan sevgisini ve saygısını halk ve okuyucu önünde gösterebildiği için rahattı. O Sait Faik ki ölmeden yirmi gün kadar önce eserlerini basma işini ona devretmek istediğini söylemiş; hattâ bir çok hususlarda onunla anlaşmıştı. Ölüm belki anlaşmayı bozmuştu. Ama dostuluğu bozamazdı ki!

tında Sait Faik Armağanı gibi yakın bir de misâl var. Herkesin bildiği gibi bu armağanın jürisi üç yıldır Said'in ruhunu yerinden uğratan kararlar vermekte, hâtirasını ve parasını harcamaktadır. Duygularımızın tutsağı, öfkelerimizin kulu olmalıyız: uslu uslu, efendi efendi düşünelim, düşünmeğe çalışalım: Niye kurulmuştur bu armağan, hangi eserleri değerlendirmelidir kendi kendimize bir soralım.

Sait Faik adına konmuş bir armağan zaman içinde devam edip giden Sait Faik demektir. Bu bakımdan armağan jürisi seçimini yaparken onun kişiliğini, sanat düşüncesini, estetik tutumunu ve nihayet sanat alanındaki yerini gözönünde tutacaktı. Bu gibi armağanların en ilkel şartı, bu Sait'in parasını kendi keyfimize çarçur edemeyiz. Onun adına veriliyor bu para. Elbette, "o olsaydı acaba kime verirdi?" diye düşünülecek de; elbette, "değişen şartlar içinde onun hamleler zincirine aynı yönde halkalar ekleyenler kimlerdir" diye düşünülecek de verilecek. Hepimizin vicdanı var, iz'am var, mantığı var; hepimiz görüyoruz. Hele yakınlığı olanlar büsbütün biliyor: S. Kudret mi onun tutumundadır, Haldun Taner mi onun estetik plânda tuttuğu yere yakındır, yoksa Tahsin Yücel mi? Nihayet hikâyeciliği henüz bir kapris olmaktan öteye gidemiyen gair Cumalı mı? Diyorum ya: kızmıyalım, sinirlenmiyelim; ortada herkesin sevdiği aziz bir dostun hatırası vardır; bu hatırayı temiz tutmak bize düşer, insan insan düşünelim: şu üç yılda bunca hikâyeye kitabı çıktı, yeni yeni bunca kalem hikâyeye pazarına girdi; bunların arasından en yenilerini, ona en yakın olanlarını arayıp onları değerlendirmek mi Sait'i sevindirirdi yoksa sağlığında kendisinin hikâyeci bile saymadığı eşe dosta armağan dağıtıldığını görmek mi? Ben bunu bilirim, bunu söylerim: bu armağan üç yıldır Sait Faik'in "yönü ve yöntemi" ile ilgili olmıyan kimselere verilmiştir; oysa basit bir mantık bu çeşit armağanlarda yön ve yöntem yakınlığı mutlaka arar, aramalıdır. Aksi halde, armağanın amacı kalmaz, bahşiş olur, sadaka olur; özsevgisi olan hiç bir sanatçı da bahşişe, sadakaya "tenezzül" etmez.

Hayır, kızmıyalım; sâkin sâkin düşünelim: diyelim ki, jürinin dalgınlığına gelmiştir; yahut da bu üç yılda Sait'in yönüne yatan hiç bir yeni ve orijinal hikâyeci belirmemiştir; onlar da tutmuş armağanı kimseye vermeyip koruyacak yerde yılın en değerli gördükleri eserlerine vermişlerdir. Ben şahsen bunun böyle olduğuna ne kadar inanmak istiyorum bilerseniz. Fakat yine de bir açık kalmıyor mu? Yine de topal değil mi bu mantık? Geçen yılları bırakın bu yıl armağana sokulanlardan Orhan Kemal veya Nezihe Mercin'in devamlı ve yıllanmış hikâyeciliği Necati Cumalı'nın sevimli fa-

kat yetersiz ve çabası hikâyeciliğinden hiç olmazsa iki parmak daha önde gelmez mi? Kaldı ki öbür hikâyeciler de hiç geri kalmıyorlar. Onlar da tertemiz; Sait'in pekâlâ beğeneceği, anlayacağı ve seveceği şeyler yazmışlar. Bütün bunlar dururken armağanı başka ve eğri bir yöne çevirmek niye? Sonra jüri haydi birinci yıl dalgındı; ikinci yıl gerekli eseri bulamadı, üçüncü yılda mı bulamadı? İsabetsizlikte bu kadar ısrar kendi hesabınıza sizin sağduyunuzu incitmiyor mu? Kızdırmıyorsunuz bile kendinizi saf yerine konmuş hissetmiyor musunuz?

3.

ÇÜNKÜ dili biraz uzunca olan biri çıkıp size diyebilir ki niye böyle iğneyle kuyu kazıyorsun: niye anlamazlıktan geliyorsun; o jüri işi senin istediğin, Said'in de istiyeyeceği gibi, ciddi ve bütün tutmuyor ki: Türk edebiyatını, Türk sanatını çepçevre eline alıp tarafsızca elemiyor ki! şu dört talihli ada bak: Sabahaddin Kudret, Halidun Taner, Tahsin Yücel, Necati Cumalı sen bu dört ada "mutad olarak" hangi dergilerde rastlırsın? Bir de jüriyi teşkil eden isimleri gözden geçir aynı soruyu bir de onlar için sor? cevap aynı olacaktır? Onlar bir sanat armağanı dağıtmıyorlar; bir dost mirası paylaşıyorlar: herkes kuyruğa girmiş sırasını bekliyor; bu yıl benim, gelecek yıl senin! Türk hikâyeciliği onların çevresinden ibaret. Dışarda kim var, ne yazıyor? Filanın yazdığı Said'in eline daha mı yatkın: filâncanın ki daha esaslı mı bir terkip kimin umurunda? Bir değerler düzeni kurmuşlar, durmaksızın onu kollamağa, desteklemeğe, korumağa çalışıyorlar. Sanatın gayesi sanattır diyorlar; sanatı bu işlere âlet ediyorlar; armağanları kullanıyorlar; ölülere kanter içinde çalıştırıyorlar; bütün problem düzenin korunmasında. Sen de kalkmış Said'in esprisi, tutumu diye tutturmuşsun!

Boyle midir dersiniz? Ben inanmak istemem. Yoksa ömrümüzü verdiğimiz bu çile, bu sanat; pek ıstırap verici bir alev gömlek olmaz mı? yediğimiz bu ekmek pek acı olmaz mı? Ne var ki son bir kaç yıl boyunca sürüp giden kalem takışmaları hattâ karalamalar insanı düşündürüyor. Kimilerinin, kendi tuttuklarından başka herhangi bir sanat tutumunun varlığına bile dayanamadıkları nı görmedik mi? kimileri beğenileri kendi beğenilerine uymayan yazarları topyekün harcamaya kalkmadılar mı? İş gizli politikacılaşma bulaştıranları bile görülmedi mi? Olur mu? Olur! Bakarsınız sizin sanat tutumunuz birilerinininkine uymuyor diye eseriniz yılın en ba-

Sait Faik Adına Saygı Gerekir

BURHAN ARPAD

Sait Faik Abasıyanık'ın üçüncü ölüm yıldönümü, 13 Mayıs'ta. Sait Faik Hikâye Armağanı'nın üçüncüsü de birkaç gün önce ilân edildi. Fakat bu iki tarihin birbirine bu derece yakın oluşu, modern Türk hikâyeciliğinin ilk ve büyük imzalarından biri olan Sait Faik'in hayranlarını iki defa üzüyor. Bu büyük sanatçıyı bu derece erken kaybetmiş olmayı hatırlamanın üzüntüsü ve Sait'in adı ve parası kullanılarak hâti-rasına bu derece saygısızlık gösterilmesinden doğan üzüntü, birbirine karışıyor. Zira üç yıldır eş dost arasında paylaşılan "Sait Faik Armağanı"nda ilân edilen isimlerden hiç birisi de, Sait'in hikâyeci değerine azbuçuk yaklaşıp değil. Magazin hikâyeleri yazarlar ve ne söylemek istediklerini kendileri de bilmeyen bir takım geveleme yazarları arasında Sait Faik adının paylaşılması, el çabukluğu, yazarları da, aydınları da çileden çıkarmaya baş-

çin de hazin. Oğlunun bütün ömrünü tükettiği kitapların gelirini iyi niyetlerle ortaya koyan yaşlı ana için de hazin. Jürinin takdiri, jürinin yanılması, jürinin görüşü gibi gerekçelerle bu "kör kör parmağım gözüne" paylaşma işine daha fazla göz yummak, Sait Faik adına ve Türk hikâye sanatına en ufak bir ilgi besleyen bütün aydınları sorumlu yapacaktır. Jüriler yanılabilirler. Jürilerin görüşü her zaman ve herkesi tatmin edemez. Fakat şu, "Sait Faik Armağanı jürisi" diye kendi kendisini nasp etmiş olanlar her yıl hep aynı yayınevinin "Adamları" nı seçerlerse, kullanılacak kelime "yanılma" veya "görüş" değildir. Bunun adı düpedüz "eşdost kayırmak"tır.

1955 denberi Sait Faik adına yapılan bu olup bittiye getirmek el çabukluğu, yazarları da, aydınları da çileden çıkarmaya baş-

garılı eseri de olsa Sait Faik yönünde de olsa, armağandan yoksun kalır. Bakarsınız bir ötekisinin ki sadece aynı çalgının önünde oynuyor diye değerlendirilir, altı çizilir. Ama günahmış, yazıkmiş, ayıpmış! kime ne? İş, iştir.

Sait Faik armağanı üzerine bir soruşturma

Sait Faik Armağanı üzerine açtığımız soruşturmaya ilk hamlede katılanların karşılıklarını okuyucularımıza ve bütün Türkiye toplumuna aşağıda sunuyoruz. Bu soruşturma, Sait'i sevenlere, sanatçı, yazar, gazetecilere ve okuyucularımıza ağıttır.

Sorular :

- 1 — *Bu yıl Sait Faik Aramağanı'na giren adaylar arasında sizce kimin hikâye kitabı kazanması gerekirdi?*
- 2 — *Sait Faik sağ olsaydı, kendi adına kurulan bu armağanı üç yıldan beri kazananlar için ne derdi?*

Karşılıklar :

Fikret Otyam: (Ressam-Gazeteci)

- 1 — Orhan Kemal'in.
- 2 — Neler demezdi?

Çetin Altan: (Muharrir)

- 1 — Siyasi kanaatimle, şahsi düşüncem uyusamaz. Onun için bu suali cevaplandıramıyacağım.

2 — Asıl o zaman öldürdü.
Suat Taşer: (Aktör - Şair)

- 1 — Jüri üyeleri dar zamanda acele karar vermiş benziyorlar. Armağan, sanatçıyı teşvik, eserini değerlendirme amacını güdüyorsa, daha titiz, daha dikkatli hüküm vermek, sanatı dostluk-

ladı. Şu son ilân edilen netice ise, en son tahammülü de taşırdı. Sait Faik adına unvan ve ulûfe dağıtan mansup jüri üyeleri, Sait'i azbuçuk yakından tanısalardı, cüretlerini bu derece ileri götürmezlerdi. Zira Sait Faik, şu sıra başını kaldırıp olup bitenleri farkedecek durumda bulunsa, yerinden fırlar ve bütün

ömrünü vererek ortaya koyduğu eserlerinin gelirini ve sanatkâr adını paylaşanları, ana avrat kovardı.

Sait Faik, içi dışı bir, gulligışsız ve insan adamdı. Kısacık ömründe ne bir sanat dedikodusuna, ne pastahane kliklerine katılmıyordu. Amma şimdi, onun adına neler ve neler yapıyor!

SAIT FAİK ADINA SAYGI GEREKİR Mart - Nisan 1957

ların ve düşmanlıkların dışında ele almak gerekir.

2 — Herhalde iyi olmuş demezdi. Sait Faik acele verilmiş hükümlerden hoşlanmazdı çünkü...

Tarik Buğra: (Hikâye ve Romanı - Gazeteci)

1 — Herşeyden önce bu armağan muvaffak olmamıştır. Bunun en mühim sebebi de jürilerin iyi seçilmemiş olmasıdır. Ne bu defa, ne de bundan öncekiler yıllarının en iyi eseri değildir. Bana göre geçen yılın en güzel hikâye kitabı: "Topal Koşma" dır.

2 — Çok memnun olurdu bu işlerden kerata.

Babahattin Batur: (Şair)

- 1 — Nezihe Meriç.
- 2 — Allah bilir.

Mohmed Kemal: (Şair - Gazeteci)

1-2- Necati Cumalı yerine kim kazansaydı şaşmazdım. Cumalı'nın vaktiyle Ulus gazetesinde hikâye başlığı altında bazı karalamalarını gördüğümü hatırlıyorum, hikâyeciliği bundan galat olsa gerek.

Sait Faik'in ne diyeceğine gelince Madam Roland aklıma geldi. Bu ünlü Fransız kadını giyotine görülürken: "Ey hürriyet, senin adına ne cinayetler işleniyor." demmişti. Sait Faik buradaki "Ey hürriyet" sözünü "Ey hikâye" diye değiştirdi.

Bu armağanı tertipleyen

dergi sahibinin sanat adına çıkarımı düşündüğü hakikati gün geçtikçe daha iyi anlaşılmaktadır.

Vüs'at O. Bener: (Hikâyeci)

1 — Çıkacağı umduğum ikinci hikâye kitabımı, önümüzdeki yılın Sait Faik armağanına aday göstermek niyetindeyim. Jüri oylarını ben kazanırsam, jürinin çok yerinde bir karar aldığı muhakkaktır. Başkası kazanırsa jürinin bu işlerden hiç birşey anlamadığını söylemek gerekli midir?

2 — Sait mi? Neşesi yerindeyse "İyi ki ölmüşüm ya-hu" derdi.

Baki Kurtuluş: (Gazeteci)

1 — Herhalde Necati Cumalı'ya değil.

2 — Kendisi kazanmadığı için üzülürdü. Çünkü, gerçekten onun kazanması lâzımdı.

Nezihe Meriç: (Hikâyeci)

1 — Benim Topal Koşma'mın kazanması gerekirdi.

2 — Küfredirdi.

Muzaffer Erdost: (Eleştirmeci)

1 — Nezihe Meriç'e ya da Özcan Ergüder'e.

2 — Sait Faik'in bütün suçu ölmesindedir. Sağ olsaydı, kendi adına armağan kurulmazdı. Armağan kurulsaydı, jüriyi Yaşar Beye seçtirmezdi. Sait Faik gülmesini bilen biriydi, sanırım. Adı arkasında oynanan bu oyunlara gülerdi. Ama bu oyunlar hayatında tek cid-

diye aldığı hikâyeciliğimizin camına okuyorsa, odasına girer "hoh" der ölürdü. Ne yapalım ki, Sait Faik çok önce öldü. Canbazların tepsisine bahşış bırakır gibi oy verenlere Sait Faik birşey diyemez artık. Kulakları işitmez, gözleri görmez, dili söylemez olmuştur. O, bir şiirine şöyle başlıyordu: "İnsanlar köprüden geçmediği zaman- Acaba köprü düşünür mü?" Hayır Sait Faik, köprü hiçbir zaman düşünmez.

Güner Sümer: (Hikâyeci)

- 1 — Sanıyorum Nezihe Meriç'in "Topal Koşma" sı en iyisiydi.
- 2 — Sait'in böyle "gayri ciddi" işlerle uğraşacağını pek sanmıyorum.

Ece Ayhan: (Şair)

- 1 — Nezihe Meriç'in "Topal Koşma" ya da Özcan Ergüder'in "Maskeli Balo" adlı kitabının kazanması gerekirdi.

2 — Sait Faik sağ olsaydı, herhalde: "yahu teselli mü-kâfatı mı bu?" derdi.

Tarik Dursun K. : (Hikâyeci)

- 1 — Özcan Ergüder.
- 2 — "Ölebilirim" derdi.

Orhan Duru: (Hikâyeci)

- 1 — Nezihe Meriç'in "Topal Koşma" sı.
- 2 — Bilmem.

Tevfik Çavdar: (Eleştirmeci)

- 1 — Topal Koşma.
- 2 — Süsmayı tercih ederdi.

İlhami Sosyal: (Gazeteci - Eleştirmeci)

- 1 — Nezihe Meriç, Orhan Kemal.
- 2 — Rezalet!..

Celâl Vardar: (Şair)

- 1 — Nezihe Meriç'in.
- 2 — Hâlâ hikâyeden anlamıyorsunuz.

Sevgi Batur: (Bağımsız yazar)

- 1 — Bu yıl armağana katılan kitapların hepsini okumadığım için kesin bir şey söyleyemeyeceğim.
- 2 — Sait Faik'in ne söyleyeceğini de bilemezdim tabii.

Şükran Özkutlu: (Hikâyeci)

- 1 — Nezihe Meriç ya da Özcan Ergüder'in.
- 2 — Ne diyeceğini bilemem ama jürinin düşüncesine katılmayacağı muhakkaktı.

Can Yücel (Şair - Eleştirmeci)

1 — Günahım kadar sevmiyorum bu yarışmaları... İster dopingli olsun, ister dopingsiz... Varlık çayırında yapılanları da sevmiyorum. Konuşulacak başka şey kalmadı sanki! Sözüm ona herşeyler yolunda, işler hep doğru yönde, iyi elde yürüyor da, yarışmalar kaldıydı bir! En iyisi, lâfım bile etmemek bu yarışmaların. Kim kazanmalıymış? Armağan kime verilmiymiş? Olan olmuş, atı alan Üsküdar'a geçmiş; biz burda pir aşkına pala sallayacağız, ne faydası olacak? Gelgelelim son Sait Faik yarışması sonucunu yadırgayan arkadaşlara biri çıksa da dese ki: "Yahu!

siz 'Varlık' dergisinin tutumunu beğenmezsiniz, tuttuğu sanatçılara değer vermezsiniz, sahibinin para kaygısına düşüğünü, kitaplarını sattırarak için türlü dümene koşulduğunu ileri sürersiniz... Şimdi de tutmuş niye Sait Faik armağanı ehline gitmedi diye yakınıyorsunuz! İnsan bir dergiye güvenmezse, o derginin güvendiği, seçtiği jüri üyelerine de güvenmez. Öyle oluca da, ne o yarışmaya katılır, ne de alınan sonucun uygunsuzluğunu diline dolar. Değil mi ki önceden böyle olacağımı biliyordunuz! Hani iş cük oturur da, değerli bildiğiniz kitap birinciliği kazanırsa, o zaman anlarım, şaşkınlığımızı belirtin! Bunun yolu kafadaşlarımızla kafa kafaya verip, başka bir yarışma düzenlemek, Fait Saik deyin, Zalloğlu Rüstem deyin, ne dersiniz deyin! Yeter ki içiniz rahat olsun. Böyle yok yere, yapmaktan üzülmeye kalkmayın!"

2 — "Merhumu nasıl bilir-diniz?" çeşidinden bir soru bu. His de öyle cevaplandıralım. Sait Faik iyi adamdı. Kafası kuzınca söver, bağırır çağırırdı ama, öyle uzunboylu kin tutmazdı. Adının onun bunun çıkarına âlet olarak kullanılmasını hoş karşılamazdı. Bu işte de öfkeleneyeceği bir şey varsa, armağanı o kazanacakken bu kazanmış diye değil, niye beni böyle dolambaçlı işlere karıştırıyorlar diye. Kızmağa da ha-

ni yerden göğe hakkı var. Sağken adamcağızın damarına doya doya basmamışız gibi!

Yukarda, "En iyisi lâfım bile etmemek bu yarışmaların," dedik, ondan sonra da bir ton söz ettik. Çinlinin şiirine döndü bu. Çin ulularından Laotze'yi sarakaya alıyor ozan, şöyle diyor: "Susmanın ne büyük erdem olduğunu anlatmak için, koca bir kitap dolusu lâf etmiş Laotze." Aynı çapta olmasa bile, ben de bu çeşit bir alaya çanak tuttum doğrusu.

Şahap Sıtkı: (Hikâyeci - Muhabir)

— Sait Faik armağanıyla ilgiliyim. Bana kalırsa bu yıl bu armağan amacımı yitirdi. İş dostluk karıştı. Bu yüzden sevgili can parçası dostumun ruhu rahatısız olur mu bilmiyorum.

Armağanı kazanan Necati Cumalı'nın hikâye dergisi, o armağanı kazanacak değerinde değil. Necati benim pek eski bir arkadaşım. Kitabı için küçük bir yazı da yazdım. Ama armağan alacağı kimin aklına gelirdi?

Bu iste, armağanı dağıtan kurula bir vazife düşüyor: tezelden istifa etmek. Biz, duygularımızı yenemiyoruz, iyisi mi daha avdınlık mantıkla çalışacak kişilere yerlerimizi verelim. Bu sözlerle teker teker niceliklerinden şüphem yok. O iş başka bu iş başka.

O halde bu yılın armağanı kime verilmeliydi denecek. Var

a canım, Nezihe hanım var,
(Nezihe Meriç - Topal koşma'
siyle) Özcan bey kardeşimiz
var. (Özcan Ergüder - Maskeli
Balo'suyla) Belki şu anda hatır-
lıyamadıklarım, hakkını yedik-
lerim de var.

Bir kelimeyle, yanlış oldu.
Sait'ime kıydılar.

M. Sunullah Arısoy: (Şair)

1 - Her yıl olduğu gibi bu yıl
da, "Sait Faik Hikâye Arma-
ğanı"nın bir tartışma konusu
olacağı belliydi. Sorulardan,
derginizin görüşü belli oluyor.
Bu konu üzerinde düşünürken
duyarlığımızın etkisinden kur-
tulumalıyız. Önce şu noktada
birleşmemiz gerekir: Seçici
kurullarının seçeceği eserler
üzerinde hepimizin, her zaman
birleşmesine imkân yoktur.
Bu bir beğeni farkıdır ki, nor-
mal karşılamak gerekir. San-
at görüşündeki farklar, eser-
lerin seçiminde de geniş ölçüde
rol oynar. Bütün mesele, inan-
dığımız, doğruluğuna bel bağ-
ladığımız görüşümüze tam uy-
gun eserin seçilip seçilmeme-
si değil, genel olarak seçimde
isabet olup olmadığıdır. Han-
gi görüşe bağlı olursak olalım,
elbette sağduyumuz bizi, belir-
li noktalarda birleştirebilir. İş-
te bu birleştiğimiz noktaların
çevçevesi içinde seçilen eserin
değerini tartışabilir, seçimde
isabet olup olmadığını konuşa-
biliriz. Ben, seçici kurulların-
da aynı sanat görüşüne bağlı

kişilerin bir araya gelmesini
değil, değişik görüşlerdeki ki-
şilerin bulunmasını faydalı bu-
luyorum. Yalnız, böyle de ol-
sa, sonucun her çevreyi, herkesi
memnun edebileceğini hiç san-
mıyorum. Ne var ki, değişik
görüşlere bağlı kişilerden kuru-
lu seçici kurullarının seçeceği
eserler, bugünkünden daha az
tartışılır.

Bu yılki armağanın verilme-
sinde epey güçlük çekileceğini
sanıyordum. Eser olarak, Ar-
ka Sokak, Maskeli Balo, Topal
Koşma, Göl İnsanları arasında
çekişme olacağı umduğuydum.
Orhan Kemâl'in hikâyeciliği-
mizdeki çığır açıcı rolünü
unutmayınca, armağanı onun
kazanmasını ummak boşuna ol-
mazdı.

2 - Sait Faik, "Sanatın memle-
kette inkışafı için ne düşünü-
yorsunuz?" sorusuna, "Mükâ-
fatlardan başka aklıma birşey
gelmiyor" cevabını vermişti. Bu
cevaba göre, adına kurulmuş
bir armağan onu sevindirirdi.
"Sanatın memlekette inkışafı"
na kendi adı verilen bir arma-
ğanın yardım etmesini mem-
nunlukla karşılardı. Kazananla-
ra ne derdi? İşte onu pek bile-
mıyorum. Şunun için: Çünkü
bugün Sait Faik'in yazdığı gibi
hikâye yazılmıyor. Daha doğ-
rusu o çapta bir hikâyecimiz
yok. Bu gerçeği teslim edive-
relim. Böyle olunca, armağanı
kazananların adları, kişilikleri
üzerinde durmanın bir faydası
da yok. Armağan kazanan sa-

Varlık Sanat Tekeli

T. ÇAVDAR

Başın hayatı yönünden geli-
miş ülkelerde basın-yayın üs-
tüne türlü tekeller kurulmak
istendiğini... Hattâ kurulduğunu
bilmiyor değildik. Ne varki
Türkiyede böyle bir tekelin
varlığı şüphülle karşılanabi-
lir. Gerçi günlük yayın organ-
ları üstüne siyasal partilerimi-
nin etkileri, bir yönden tekel
eğilimleri gibi görülürse de bu
tekeller şimdilik geçicidir.

Yayın organlarının tecim
aracı olması, tecim alanında
varolan türlü tutumbilim ya-
salarının onlara da tatbik edi-
lebilmesi sonucunu verir. Ni-
tekim, tutumbilim yönünden
gelişmiş ülkelerde derin etkili
yayın birliklerine (Şirket,
Tröst, Kartel) rastlanır. Bu
yayın birlikleri piyasa yönet-

menliğini ellerine geçirmek i-
çin, tutumbilim yasaları içe-
rinde çarpışır. Kimi kaza-
nır, kimi alt olur. Kazanan ya-
yın pazarında tekelleşmeğe
doğru bir adım atmış demek-
tir. Günümüzde çoğu ülkeler-
de tekel kurumları yasa dışı
olmakla beraber, her tecim
birliğinin kendi kazancı ba-
kımından tekelleşmek istemesi
olağandır. Bir tekel kuru-
munun pazar yönetmenliğini
ele geçirmesinden dolayı ka-
zancı, çok ve tehlikesiz ola-
caktır. Ne varki tekel kurum-
larının yasa dışı olmaları, ya-
yın birliklerini dolanlı yollar-
dan bu tekeli kurmağa sevk-
etmektedir.

Bir yayın organının, ya da
birliğinin tekelleşmesi, diğer

sanatçıları alabildiğine küçümse-
menin de bir faydası yok. Ar-
mağanı kazanması gerekir diye
göstereceğimiz sanatçılar için
de, kazananlar kadar söz söyle-
nebilir. Demin de dedim, konu-
yu duyarlığımızın, kişisel gö-
rüşlerimizin üstüne çıkarmağa,
sağduyuyu elden bırakmamaya
meceburuz.

Sait Faik, dese dese, "Afe-

Sayı : 62 - 63

T. ÇAVDAR

rin, derdi, gençler yetişiyor!"
Tektaş Ağaoğlu (Hikâyeci)

1 — Tektaş Ağaoğlu'nun
kitabı.

2 — İlet olurdu.

Mahmut Makal (Yazar)

1 — Özcan Ergüder.

2 — Böyle bir armağanın
kurulacağını ve bu şekilde
yönetileceğini tahmin ede-
meyeceği için susardı.

tecim kurumlarınıninkine benzer. Örneğin makarna üreten bir tecim birliğini ele alalım. Bu birlik makarnalarını satabilmek için pazardaki öbür makarnalardan daha iyisini, daha ucuza üretmek zorundadır. Bu yolla alıcılara makarnasını beğendirmiş, alıştırmış olacaktır. Zamanla daha çok satacak, kazancı artacak, başka birlikleri yenerek dolanlı yoldan onların ortaklığını satın alıp, sonuçta makarna pazarının tek yöneticisi olmak yoluna girecektir.

Yayın alanında ise bir birliğin tekelleşmesi için önce halkların beğenisini yönetecek hale gelmesi gerekir. Bu beğeni yönetildiği anda düşünce ve sanat alanında tekelleşme yoluna girilmiş sayılabilir. Bundan sonraki çaba karşı yayın organları üstünde tutumbilimsel bir baskı kurarak yayın alanını da yönetmenliği altına almaktır. Bu sonuncu adım birliğin tutumbilimsel kuvvetine bağlıdır.

Halkların beğenisini yönetme sorununu ele alalım. Bir kere karmaşık sayılabilecek halk beğenisinin nasıl yönetilebileceği sorulabilir. Halkların beğenisi o beğeniyi kazandıran eğitim yoluyla ancak yönetilebilir. Şöyleki, halklara eğitim araçlarıyla vereceğin beğeni yargılarını, ilerde onların kullanacağı beğeni yargıları olacaktır. Yayın birliği elindeki eğitim araçlarıyla halkların beğenisini isteklerine uygun olarak eğittik-

ten sonra, birliğin arzu ettiği beğeni yargılarını kullanan geniş bir alıcı kütlesi meydana gelir. Nasıl makarna üretim kurumu alıcısını irmiği belli oranda bir makarna türüne alıştırdıysa, yayın birliği de beğeni yargıları kendi pazar ölçülerine uygun bir alıcı kütlesi hazırlayacaktır. Bundan sonrası bol yayınlı bu alıcıyı sömürmeye bakar. Günümüzdeki bol kazançlı amerikan yayın birlikleri de bundan başka bir yolu takip etmemişlerdir.

Ülkemizde ise VARLIK dergisi bu yolda bir tekel kurma amacını güder görmekte-dir. Bu görünüşü saptamakta yanılmış olmayı çok isterdik. Ne varki son yıllarda adı geçen derginin tutumu yargımızı haklı çıkaracak yöndedir. Yıllarca önce bu dergi ileri fikirleriyle ülkenin düşünürleri tarafından sevilen ve tutulan bir dergisiydi. Çok satmazdı gerçi o yıllarda ama sevilirdi. Sayfalarındaki düşünceler, sanat alanındaki çabaları alkışlanır benimsenirdi. Sözün kısası ülkenin gerçek aydınları arasında sağlam bir yeri, vazgeçilmez bir etkisi vardı. Oysa şimdi ters bir durum var ortada, Dergi o günlerle oranlanmayacak kadar fazla satılıyor, ama gerçek aydınlar ona sırt çevirmişler. Baskı makinasının hanesindeki rakamlar, satış yekünleri bay Yaşar Nabi'nin başını döndürdüğü için bu gerçeği

görmesi güç oluyor. Hattâ görmüyor, görmemekte direniyor.

Söylemiştik başta, yayın organları nasıl tekelleşirler. VARLIK'in da başına gelen bu. Başlangıçta küçük bir kurumdu, hattâ öyle bile sayılmazdı. Sergisinde gerçek halk beğenisinin, ihtiyacının icapları olan yazıları bulurduk. Ve onun için de bir aydın olarak sever çıkacağı günleri beklerdik. Zamanla yayın tekelinin birinci şartı olan halkların istenilene uygun eğitimi oluştu. İlk bu eğitim Yaşar Nabi'nin farkına varmadan yapılmıştı, sonraları ise onun bilgili yönetmenliği altında devam etti. Pazarın alıcı şartları tayin edilmeye başladı. Gereken ikinci adım bu şartlara uygun yayındı ki o da kolaylıkla hallolunabilirdi.

Baskı adedi, bir yandan dergi, öte yandan kitap yayınları yönünden yükseliyordu. Yazarlar istenilene uygunu verebilenlerdir. Eskilerden bu yeni tutuma uyamayanlar dergiden bırakılmışlardı. Derginin tanıttığı bir Oktay Rifat, Melih Cevdet, -hattâ ölümünden önce Orhan Veli.- Orhan Kemal, Mahmut Makal, Yaşar Kemal dergide yazmıyor, yalnız tecimel yönden faydalı yapıtları yayınlamıyordu.

Eskilerden bir kısmı ise 5, 6 sene önce söylediklerinin tam aktarını söylemekten sakınıyorlardı. Eskiden halkın gerçek

beğeni yargılarına, düşünülerine uygun yazmağa çalışanlar, şimdi eğittikleri kütlenin eğitim yargılarına uygun olarak kalem sallıyorlar. Aradaki fark: Başta halkların gerçek beyenilerinin gözönüne alınması, sonra ise istenilene uygun yargıların kütleye maedilmesidir.

Düşünü ve sanat alanındaki bu tekelleşmenin yanında karşıt yayın birlikleri üzerine kurulmak istenen tutumbilimsel baskının izlerine de rastlanır. Yalnız bu yöndeki baskı belirli ve etkin karakterli sayılamaz.

Bütün gelişmelerin yanında yayın pazarındaki alıcısının eğitimine ara vermemek de gerekir. Bu zorluğu duyan Varlık yönetmeninin türlü yollardan alıcısını eğitmekte geri kalmamıştır. Ölen yazarların sırtından tecimel gayelerle yapılan yayınların ikinci bir ödevi de alıcıyı istenilen uygun beğeni yargılarına sahip kılmaktır. Bilhassa yeni kazanılacak alıcılar yönünden bu önemlidir. Gene bu ölüler adına kurulan sanat armağanları da pazardaki yeni okuyucuları kazanmak için faydalıdır.

Örneğin günün konusu olan Sait Faik armağanını ele alalım. Sait Faik adına kurulan bu armağanı şimdiye deyin Haldun Taner, Sabahat'in Kudret, Tahsin Yücel ve Necati Cumalı kazandı. Her verilisinde sanat ortamında geniş tartışmalara yol açmıştır. Bu armağanların

MASKELİ BALO

Orhan DURU

Freud "Dünyayı iki şey idare ediyor: Aşk ve Ekmek" demişti. Özcan Ergüder'in *Maskeli Balo* adlı hikâye kitabında söylemek istediklerini bu cümle içine sıkıştırabiliriz. Yazarın bu ilginç hikâye kitabında daha çok üzerinde durmak istediği insanların aşk hayatıdır. Ama ele aldığı aşk, psikoloji biliminin ortaya koyduğu verilerden faydalanılarak tanımlanmış bilimsel bir aşktır. Biz çekinmeden Özcan Ergüder'in, hikâyeleriyle kendine göre bir aşk, bir sevgi tanımını yapmağa çalıştığını söyleyebiliriz. Fakat bu aşkta şehvet unsurlarına yer yoktur. Tam tersi kişiler şehvetin bulduğu yerlerden olanca hızla-

ryla kaçarlar, içine şehvet giren olaylarda sıkıntı duyarlar. Böyle bilimsel yahutta teorik aşk anlayışla yazılmış hikâyeler kitapta tam bir bütünlük meydana getiriyor. "Ömer,, adlı hikâyede anaya karşı duyulan aşk, sonra bu aşkın nefrete dönüşü, sonra bir başkasının üzerinde toplanışı çok güzel anlatılmış. Kendinden büyük bir kadına karşı duyulan aşk - genel anlamda değil- "Habersiz" adlı hikâyede anlatılıyor. Büyüklüklerin aşkları ve bu yolda ne çeşit kompleksler altında ezildikleri, şehvete düşmanlıkları ise geniş bir yer tutuyor. "Maskeli Balo" adlı ilk hikâyenin kitap içinde ayrı bir özelliği, ayrı bir durumu var. Çün-

VARLIK yayın birliğinin tecimel gayesi için dağıtıldığı meydana. Armağan VARLIK yayın birliği dışındaki yazarlara verilemez. En son olarak Tahsin Yücel'in kazanması üzerine çıkan tartışmalarda sözde jüri üstündeki etkisini kaldırmak için yayın birliği yönetmeni Bay Yasar Nabi jüriden ayrılmıştır. Bu ayrılış sözde kal-

mıştır. Son armağanı veren jüri üyelerini gözden geçirelim. Ataç, Körükçü, Dizdaroğlu, Külebi, Hançerlioğlu, Aksal ve Dağlarca yazılarını bu dergide yayımlıyan bağımsız olduklarını söylemelerine rağmen gerek düşünüyü, gerekse tutum bilimsel bağlarla yayın birliğinin üyesidirler.

Geriye kalanlar da bir yan-

kü bu hikâyede, kitabın, gerek anlatılanlar bakımından, gerekse deyiş bakımından genel bütünlüğünü bozuyor. Onlardan tamamen ayrı. Belki yazar, yeni bir biçim denemek istemiş o hikâyede. Bizim asıl önemle üzerinde duracağımız öteki hikâyelerdir.

Kitapta ekmek meselesine de el atılıyor. Ama bir bütün olarak değil. Çeşitli hikâyelerin, çeşitli noktalarında buna dokunulup geçiliyor. Daha çok ekmek meselesinin insan ruhunda yaptığı yankıyı ya da bilinç altındaki etkisini sezebiliyoruz.

Özcan Ergüder'in asıl işi başka. O, insanların tinsel yaygınları üzerine cesurca diyebileceğimiz bir davranışla eğiliyor. Onları bir bir deşiyor. Didikliyor, önümüze seriyor. Ve bu çalışmasında nesnel kalmayı becerebiliyor. En küçük ayrıntı bile bir önem kazanıyor hikâyesinde. Ona bir gerçekçi gözüle bakabilmemiz bu yüzden Kigloğunun iç dünyasını tam bir gerçeklikle verebiliyor. Dış

dan yayın birliği yönetmeninin, öte yandan (Usta) diye atlandırdıkları Ataç'ın etkisi altındadırlar. İnkâr ederler bunu. Oysa zaten herkes böylesine bir etkiyi inkâr eder. Gerçek olan etkinin bilinç altı oluşudur.

Her alanda olduğu gibi yayının işinde de tekelleşmeler gerçek değer yargılarından kişileri uzaklaştırır. Bir tek fay-

dünya ve eşyalar ise ancak aklın ve bilinç altının süzgecinden geçip önümüze serilebiliyor. "Korkunçlar,, hikâyesi belki bir evrimdir yazar için. Çünkü bu güzel hikâyede yazar dış dünya ile doğrudan doğruya ilgilenmeğe başlamıştır. İnsan bu hikâyeyi okuyunca bir bulantı duyuyor. Özcan Ergüder'in özelliği: bir takım bilimsel, teorik verilerden faydalanması ve psikolojik hikâye konusunda durmadan yeni denemelere girmesidir. Bizce iyi sonuçlara varmıştır.

Yazar, çalışmalarının sonucu kuru bir gerçekçiliğe düşebilirdi. Fazla bilimsel olabilirdi. Bu ihtimal Özcan Ergüder'in geleceği için en büyük tehlikedir şimdiki durumda. Ama bakıyoruz gene de insanlara acıyarak, ilgiyle eğiliyor. Onların içinde buldukları durumu kendi meselesi sayabiliyor. İsterseniz açın "İmtihan,, adlı hikâyeyi okuyun.

Hikâyeleri tam bir kuruluş bütünlüğü gösteriyor. Öz-

daları tecimel sürümü arttırmalarıdır. Oysa toplum alanında gerçek değerleri örtmek ve yanlış ve bazı kişilerin tecimel faydalarına hizmet eden öbür yargılarının yayılmasına sebep olma yönünden geçiştirilmez zararları vardır. Bu toplumsal zararların sonucunu hepimiz çekiyoruz. Sorumluluğu ise yayın birliği yönetmenine aittir.

can Ergüder'de biçim bakımından bir üstünlük var. Doğrusu, biçim ve deyiş kaygısı hepsini bastırıyor. Hikâyelerde zaman, yer, olay kavramlarını kırıp atıyor. Yer yer iç konuşmalar çıkıyor karşımıza. Aslına bakarsanız zaman, olay, yer kavramları Özcan Ergüder için hiç te önemli değildir. Benim gördüğüm bu. Ve öyle sanıyorum ki yazar için çok büyük önemi olan yalnız ayrıntılardır. En küçük bir söz parçasını, en küçük bir davranışı kaçırmamağa çalışması bunu gösteriyor. Özcan Ergüder tıpkı bir bilim adamı gibi kılı kırk yararcasına uğraşiyor, türlü denemelere giriyor.

Yazarın ayrıntılara önem verişini onu başka bir yanlışlığa düşürebilirdi. Ne bileyim hikâyesi bir kırpıntı bohçasına dönebilirdi. Ama olayın dışında yerle ve doğayla ilgili ayrıntılar genel olarak bir tarafa bırakılıyor. Eşyaya önem vermiyor Bay Ergüder. Ancak olayla ilgileri nisbetinde hikâyede yer alabiliyor. Daha çok kişilerin zihinlerindeki yanlışlıklarla girebiliyor hikâyeye. "Korkunçlar,, adlı hikâyede budala adamın zihninde durmadan tekrar edilen motifler gibi.

Kitabı okur okumaz usta bir hikâyeciyle karşı karşıya kaldığımızı anlıyoruz. Hikâyelerinin bükülmez kuruluşu, meseleleri, düşüncelerini olaylar

halinde anlatmağa çalışması bize bunu ister istemez kabul ettiriyor. Hikâyeye içinde söylev verme yanlışlığına hiçbir zaman düşmüyor. Bireyci bir yazar Bay Ergüder. Toplumsal konulardan çok insanın tek tek, birey olarak meselelerine el atıyor. Hikâyesinde daha çok bireysel psikolojik meseleler ve en önemli olarak ta aşk meselesi yer alıyor. Bu meselenin çeşitli yönlerini bir hikâyeciye yakışan tarzda inceliyor. Kişilerini çeşitli olaylara, çeşitli durumlara sokarak tepkilerini gösteriyor o kadar. Yapılması gereken de budur.

Genel olarak kitabı incelememizden çıkan sonuç: Yazar iyi bir hikâyecidir. Ve kitapta "Korkunçlar" gibi "Ötesi" gibi çok güzel hikâyeler vardır. Ayrıca Türk edebiyatında Özcan Ergüder yeni bir yolun yolcusudur.

ANKARA SİGORTA Ş İ R K E T İ

Emniyet, Sür'at ve
Kolaylığın Sembolü

Merkezi:

Gala'a Bankalar
Caddesi No. 80

ANKARA SİGORTA HANI

Telefon: Müd.: 442664

Santral: 447580 (iki hat)

Telgraf:

(ANTTAS) — İSTANBUL